№ 215 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 215

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ՄՇԱԿ ՏՆ. 5 ԿՈՊ.
Թղթակցում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Իսկ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզվով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպեկ.
Տպարանի տելեֆոն № 228.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ (37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հոկտեմբերի 1-ից մինչև տարվայ վերջը 3 րուբլի:

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK». Յայտարարութիւններ ընդունվում են Մոսկվայում—Центральная Контора Объявлений Торговаго Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և Պետերբուրգում—Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Փարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

Սաւայի և Սոֆիայի Տէր-Բարսեղեան, Նովվակայ Տէր-Աւետիսեան Արմենայեանները իրենց ազգականներին խորին վշտով յայտնում են ... սիրելի հօր, եղբօր և ազգականի

Ներսէս աւ.-քահանայ ԱԲՈՎԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ, սեպտեմբերի 28-ին: Թաղումը այսօր, հոկտեմբերի 1-ին, ... (Հ. Ն.) 1011. 2—2

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
ՕԲՈՅԻ
ԵՂԲ. ՑԱՐՆՈՊՈԼԻ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Բաժանմունքը Թիֆլիսում—Գոլովինսկի պր., 21, Արտեմ. Ընկ. շէնքը.
ԳՆԵՐԸ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԵՆ
(Հ. չ. Ն.) ա. 927. 0—9

ԾԱՐԱԲԱՐԵՑ (ադվոկատ)
Հ. Յ. Հայրապետեանց
Ընդունում է ... № 9, Տէր-Գաբրիէլեանի ... յետոյ 4—7 ժամը.
(Հ.Ն.) 953. 10—7

ՏԵՍ 4-ՐԴ ԵՐԵՍ
ԱՑՈՒՆ—ՁՄԵՌ
ՍԵԶՕՆ 1909 և 1910 Թ.
(ա.) 1016. 0—1

ԹԻՖԼԻՍԻ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Երթևեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Ենֆիաճեանցի
Տելէֆօն 695

Ն. Գ. ՑԷԴՈՐՈՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, 8½-ից մինչև 9½, ներքին հիւանդ.:

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, 11½-ից մինչև 12½ ժ., սիֆիլիս եւ կաշուէ հիւանդութիւններ:

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ., 1—2 ժամը:

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:

Վ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—2½ ժ., աչքի հիւանդ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐՁՈՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Ն. Գ. ՉԻՉԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկոպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ:

(օ. մ.) աա. 38. 100—97

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆ

Չենք կարող չողջունել այն գեղեցիկ նախաձեռնութիւնը, որ Մօսկվայում մի խումբ ինտելիգենտ անձինք ստանձնել են, նպատակ դնելով ուսումնասիրել Ռուսաստանում բնակող բոլոր ցեղերի պատմութիւնը, կենցաղը և պէտքերը, որպէսզի կարելի լինի նպաստել լայնածաւալ Ռուսաստանի բոլոր ցեղերի և ազգերի փոխադարձ կուլտուրական մերձեցման:

Տարակոյս չը կայ, որ եթէ այդպիսի մի միտք յղացված և իրագործված լինէր վաղուց, եթէ Ռուսաստանում ապրող ազգութիւնների առաջաւոր և իմացական տարրերը ձեռնարկած լինէին գործնականապէս իրագործելու ազգութիւնների կուլտուրական մերձեցման խնդիրը, շատ տարաձայնութիւններ և թիւրիմացութիւններ, նոյնիսկ աղէտներ տեղի չէին ունենայ:

Ի՞նչ է պատճառն այն ատելութեան, որ ռուս ժողովրդի խաւար մասսաները տածում են դէպի հրէաները և հալածում են նրանց: Ի՞նչ է պատճառն այն խորթութեան, անվստահութեան, որ Կովկասում, օրինակ, յաճախ նկատվել և նկատվում է հայերի, վրացիների, թուրքերի փոխադարձ յարաբերութիւնների մէջ: Ի՞նչ է պատճառը լեհ, ֆին տարրերի դէմ ռուս հասարակութեան որոշ մասերի մէջ արմատացած նախապաշարումների:

Գլխաւոր պատճառն այդ բացասական երևոյթների՝ անճանաչողութիւնն է, անծանօթութիւնը, որ միմեանց կողքին ապրող, միևնոյն հայրենիքի քաղաքացիներ համարվող ազգութիւնները, ժողովուրդներն ունեն իրար պատմութեան, անցեալի, կեանքի, պայմանների, կուլտուրայի վերաբերմամբ:

Մի քանի օր առաջ տեղի ունեցած մի աէտի ժամանակ, կանանց մասնաւոր բարձր կուրսերի բացման ժամանակ Թիֆլիսում, ողջոյնի ճառեր արտասանողներից երկուսը, Տակայշվիլի և Ֆալանթար, ցոյց տալու համար թէ ճիշդ չեն այն դիտողութիւնները, որոնք անվում են կովկասեան ազգերի կանանց տգիտութեան և անկուլտուրականութեան մասին, բերեցին պատմական մի քանի փաստեր Վրաստանի և Հայաստանի կեանքից, որոնցից երևաց, որ կինը այդ երկու երկիրներում դեռ ամենահին ժամանակից կուլտուրայի և կրթութեան ռահվիրա է հանդիսացել: Հռիփսիմէ, Գայիանէ, Նունէ կոյսերը, Շուշանիկ, Թամարա, Մարիամ թագուհիները—որոնք եղել են լուսաւորութեան, բարձր իդէալների ռահվիրաներ, կարապետներ Հայաստանում և Վրաստանում: Նոյն դերն են կատարել և հինգերորդ դարի հայ կանայք: Եւ սակայն հայ և վրացի կինը եւրօպացիների, ռուսների աչքում համարվել է իբրև մի վայրենի, վեհ իդէալների անընդունակ, ստրկութեան մէջ մեծացած տարր:

Այո, փոխադարձ ճանաչողութիւնը, փոխադարձ ուսումնասիրութիւնը պատմութեան, անցեալի և ներկայի ամեն մի ազգութեան կամ ժողովրդի՝ մեծապէս կը նպաստէ իրար կողքին ապրող ազգութիւնների կուլտուրական մերձեցմանը, կամրապնդէ ընդհանուր մարդկային և քաղաքացիական համերաշխութեան կապերը և շատ թիւրիմացութիւններ, տարաձայնութիւններ, չարիքներ, աղէտներ կը վերանան ինքն ըստ ինքեան:

Ողջունում ենք Մօսկվայի նախաձեռնութիւնը և ցանկանում ենք, որ այդպիսի մի համակրելի ընկերութեան ճիւղերը բացվեն ամեն տեղ, նաև մեր երկրում:

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 29 սեպտեմբերի

Բաղուի քաղաքապետութիւնը յայտարարվում է խօլէրայից անբարեպաշտ: (Հ. Գ.)

—

Լիվադիա, 29 սեպտեմբերի

Այսօր մեկնեց Մեծ Իշխան Դմիտրի Պաւլովիչը: (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ, 29 սեպտեմբերի

Սենատը, քննելով Շուշու դատաւորի օգնական Քութաթելաձէի վճռաբեկ բողոքագիրը, որին Թիֆլիսի դատաստանական պալատը ենթարկել էր 8 ամսով բանտարկութեան ծառայութեան մէջ յանցանք գործելու համար, արդարացրեց Քութաթելաձէին: (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 29 սեպտեմբերի

Արտակարգ դեսպանութիւնը վերադարձաւ Լիվադիայից «Ստամբուլ» զրահանաւով երէկ ուշ երեկոյեան: Արտակարգ դեսպանութեան անդամները երէկ ևեթ ներկայացան սուլթանին և յանձնեցին նրան կայսերական ընծաները: (Հ. Գ.)

—

Թաւրիզ, 29 սեպտեմբերի

Բազարում յամառ լուրեր են տարածվում, թէ խոշոր անկարգութիւններ են տեղի ունենում Արդաբիլի շրջակայքում, ուր մտել են ղարադաղցի ձիաւորները և միացել են շահսեվանների հետ: (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 29 սեպտեմբերի

Ցէնադօուրը և Բալֆուրդը ընդհանուր ունկնդրութիւն ունեցան թագաւորի մօտ, որը յետոյ ընդունեց Ասկվիտին: (Հ. Գ.)

—

Կապդանդիէն (Սանդօմինգօ), 29 սեպտ.

Բռնկվեց յեղափոխութիւն: Ապստամբները յարձակում գործեցին Դաժաբօն քաղաքի վրա, բայց ջարդ կրեցին: (Հ. Գ.)

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԸ

Թիւրքիայի հայոց պատրիարքի հրաժարականի և հայերի ու օսմ. կառավարութեան միջև այդ պատճառով ծագած տարաձայնութիւնը եւրօպական քաղաքական խոշոր մամուլի քննութեան առարկայ է դարձել:

Պատրիարք Դուրեանը հրաժարական տուեց ոչ այն պատճառով, որ Ադանայի զինուորական ատեանը մի քանի հայերի կախաղանի դատապարտեց, ինչպէս սխալ կերպով բացատրեցին մի քանի թերթեր, տեսնելով նոյնիսկ շովինիզմ պատրիարքի վարմունքի մէջ, ոչ, այլ որովհետև օսմ. կառավարութիւնը, մի կողմ թողնելով կոտորածների և ջարդերի իսկական հեղինակներին, կազմակերպողներին, դատի է ենթարկել խեղճ ու կրակ գիւղացիներին, մի քանի խղճուկ, մանր թալանչիների: Պատրիարքը իրաւամբ երկիւղ է կրում, որ եթէ կոտորածների կազմակերպողներից գէթ մի քանիսը խստութեամբ չը պատժվեն, Թիւրք խուժանը կը քաջալերվի և ուրիշ տեղեր ևս ջարդեր կարող են տեղի ունենալ:

Սակայն երիտասարդ-Թիւրքերը ամեն կերպ աշխատում են խնդիրն այլ գոյնով ցոյց տալ: Եւ այն հանգամանքը, որ Դաշնակցութիւն կոչված յեղափոխական կազմակերպութիւնը թոյլ տուեց իրան ազգային այդ մեծ ճգնաժամի բօպէին դաշնագիր կնքել երիտասարդ-Թիւրքերի կօմիտէտի հետ, թև է տալիս նրանց ժխտելու հայոց պատրիարքի օրինաւոր պահանջները:

Պարիզի «Temps» լրագիրը «Հայոց հարց» վերնագրով մի մեծ յօդուած է տպել, յայտնապէս ներշնչված երիտասարդ-Թիւրքերից, որովհետև այդ յօդուածի նպատակն է ապացուցանել Եւրօպայի հասարակական կարծիքին և քաղաքական շրջաններին Ադանայի դատարանների անաչառութիւնը և հայերի պահանջների անիրաւացի լինելը:

Առաջ ենք բերում Ֆրանսիական մեծ թերթի յօդուածը, որ պարունակում է մի քանի անճշդութիւններ: Լրագիրը շփոթում է Դուրեան պատրիարքին կաթօլիկ-հայերի պատրիարք Սապպաղեանի հետ, որ նոյնպէս հրաժարվել է, բայց բոլորովին այլ պատճառներով:

«Միութիւն և Առաջադիմութիւն» կօմիտէտի և հայկական «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան կօմիտէտի միջև կնքված համաձայնութիւնը թէև իր բնաւորութեամբ բարւոքում է մտցնում Երիտասարդ Թիւրքիայի հայերի *) և մահմեդականների յարաբերութիւնների մէջ, սակայն անմիջական լուծման չէ հասցնում հայկական հարցը: Հայոց պատրիարքի հրաժարականը, ընդհակառակը, կարող է բարդացնել վէճը և ուժեղացնել կօնֆլիկտը:

Պետրոս-Պօղոս XII Սապպաղեանը, հայ-կաթօլիկների պատրիարքը, դժգոհ է, որ զինուորական դատարանի վճիռը Ադանայի ջարդի առիթով չենթարկվեց բովիզիայի և ուղղումի: «Մենք յոյս ունէինք,—գրում է նա,—որ այդ սոսկալի կատաստրօֆայի պրօվօկատօրները և կազմակերպողները կենթարկվեն լուրջ դատաքննութեան և ընդմիշտ կը հեռացվեն իրանց պաշտօններից: Դժբաղդաբար, կառավարութեան պաշտօնական հաղորդագրութիւնը գործնականում մնաց առանց որևէ հետևանքի: Ընդհակառակն, հրատարակված դատավճիռները, որոնք հակասում են արդարութեան ու օրինականութեան ամենատարրական սկզբունքներին և հակառակ են անժխտելի իրաւունքներին, հաւանութեան արժանացան: Հէնց այդ հանգամանքը խորապէս վշտացրեց հայերին, որոնք միշտ էլ համարվել են օսմ. պետութեան հաւատարիմ տարրերից մէկը: Ի նկատի ունենալով այդօրինակ դրութիւնը,—եզրակացնում է պատրիարքը,—ցաւալի պարտականութիւն եմ զգում հրաժարական տալ»:

Այդ նամակը, որ ուղղված է մեծ վեզիրին, բանաձևում է այն բողոքները, որոնք արգասիք էին հայերի կալանաւորութիւնների, բանտարկութիւնների՝ քննութեան և դատավարութեան ընթացքում, որ նշանակել էր Կ. Պօլսի կառավարութիւնը: Մի ամսից ի վեր չէին վստահանում գործադրել մօտ 40 դատավճիռներ, որոնցից 5-ը կամ 6-ը վերաբերում էին հայերին: Երիտասարդ Թիւրքերը ցանկացան խուսափել հայերի դժգոհութիւնից: Սակայն բարձր պաշտօնեաները, գալով Կ. Պօլիս, պնդեցին, թէ անհրաժեշտ է գործադրել դատարանների վճիռը, և դատավճիռները ներկայացվեցին սուլթանին ի հաստատութիւն: Հէնց այս միջոցն էլ պատճառ դարձաւ պատրիարքի հրաժարականի:

Այն արգումենտները և կարծիքները, որ առաջադրում են Թիւրքերը յօգուտ այդպիսի քայլի, զուրկ չեն հիմքից և ույժից: Ջարդի պատասխանատուութեան վերաբերութեամբ ամենամանրակրկիտ քննութիւնն անգամ չը կարողացաւ ժողովել ապացոյցներ Աբդիւլ-Համիդի, ոչ էլ հին ռէժիմի կողմնակիցների մեղաւորութեան մասին:

Ջարդը տեղի է ունեցել ոչ հրամանով: Նա բացատրվում է այն տարբերութեամբ, որ գոյութիւն ունի այդ շրջանի հայերի և մահմեդականների համոզմունքների մէջ: Առաջինները ոգևորութեամբ ընդունեցին ազատութեան նոր դարագլխի գալուստը, սկսեցին զէնքեր գնել, ցանկացան ամուսնանալ մահմեդական աղջիկների հետ, Մերսինի բեմի վրա խաղացին մի պիէս, որի մէջ փառաբանվում է հայկական թագաւորութիւնը: Իսկ մահմեդականներն այդ ամենի մէջ տեսնում էին պրօվօկացիայի գործեր: Յարաբերութիւնների լարված դրութիւնը ապրիլ ամսում այնպէս մեծ էր, որ ամենափոքր միջադէպն իսկ կարող էր յուզմունքներ յարուցանել: Կ. Պօլսի կառավարութեան թուլութիւնը թոյլ չէր տալիս առաջն առնել կամ ճնշել խռովութիւնը, և երկու հայերի ձեռքով մի երիտասարդ մահմեդականի սպանութիւնը պայթում առաջացրեց: Բայց եթէ հնարաւորութիւն էլ չը լինէր երևան հանել ջարդի պատասխանատու անձանց, այլ միայն կօլեկտիվ պատասխանատուութիւն, որպիսին չափազանց դժուար է ենթարկել պատժի, այնուամենայնիւ կարող էին բոլորովին որոշակի մահավճիռ անել առաջ թիւ մարդկանց մեղաւորութեան վրա, որոնք յանցանք էին գործել մասնակի կերպով: «Այդ անձինք, մահմեդական կամ հայ, կանգնեցին,—ասում են Թիւրքերը,—հաւասար իրաւունքներով մեր դատարանների առաջ: Այժմ արդէն մենք չենք կարող ընտրութիւն անել դատական վճիռների միջև, գործադրել մի քանիսը, դադարեցնել միւսները: Դատական իշխանութեան պրէստիժը և հեղինակութիւնը կախված է նրանից՝ թէ ինչպիսի ճշգրտութեամբ են կատարվում այդ վճիռները: Անհնար բան է մեզ համար հրաժարվել հայերին պատժելուց, որը դրված է նրանց վրա օրինական կարգով»:

Այսպիսի են երկու կողմերի կարծիքները: Չէ կարելի կասկածել այն բանում, որ Երիտասարդ-Թիւրքիան ազնուութեամբ և անկեղծութեամբ իր ջանքերը լարեց երևան հանելու և պատժելու պատասխանատու անձանց, որ կրօնին էլ որ նրանք պատկանելիս լինէին: Այն կշտամբանքը, որ անում են նրանց հայերը, թէ նրանք չը պատժեցին բարձրաստիճան անձնաւորութիւններին, որոնք մեղսակից էին ջարդին, անհիմն է թւում: Այդ բոլոր անձինք պատկանում էին հին ռէժիմին: Օսմանեան բարենորոգչականներից շատերը յանձին նրանց տեսնում էին անձնական թշնամիների: Երիտասարդ-Թիւրքիան ուրախ կը լինէր բաժանվել նրանցից, եթէ նա բանալ[...] նրանց մեղաւորութեան հետքերը....: Դժբ[...] բին բան չէ լոյս սփռել այն դէպքեր[...] վրա, որոնց մէջ շահագրգռված են հազա[...] բաւոր մարդիկ: Որովհետև հարկ եղա[...] հրաժարվել մի կամ մի քանի մեղապար[...] մարդկանց որոնելուց, այդ պատճառով կա[...] րելի էր պատասխանատուութեան ենթարկ[...] միայն առանձին յանցանքներ, առանձնա[...] պէս սոսկալի յանցանքներ գործածներին[...] Այդպէս էլ վարվեց օսմանեան կառավարու[...] թիւնը: Իսկ այժմ, երբ դատակ[...]

*) Ծանօթ. Խմբ.—Զուր տեղն է կարծում ֆրանսիական թերթը, որ Դաշնակցութիւնը ներկայացնում է իբրանից հայութիւնը:

վճիռները արդէն արձանագրված են, Թիւրքերը դժուար են ըմբռնում թէ ինչո՞ւ արդարադատութեանը կարելի է ընթացք տալ միմիայն մահմէդականների վերաբերութեամբ: Երիտասարդ-Թիւրքերի կացութիւնը բնաւ թեթև էլ չէ: Հարկաւոր է երախտագէտ լինել նրանց այն անկեղծ ջանքերի համար, որ գործ դրին նրանք, որպէսզի անկողմնապահ վերաբերմունք ունենան Ադանայի դէպքերի վրա, և չէ կարելի նրանց կշտամբանել նրանում, թէ նրանք գործադրեցին օրինական կարգով որոշված դատավճիռները:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ա. ԲԱԼԱՆԹԱՐԻ ՃԱՌԸ

Մենք «Մշակի» մէջ առաջ էինք բերել կանանց կուրսերի բացման նկարագրութիւնը և ճառերի համառօտութիւնը: «Тифл. Листокъ» լրագիրը իրան թոյլ է տուել խեղաթիւրել Ա. Բալանթարի ճառը: Ուստի զետեղում ենք այդ ճառը ամբողջապէս:

«Տիկիններ և պարոններ: Յայտնում եմ Թիֆլիսի կանանց բարձրագոյն դասընթացքներին ջերմ ողջոյն հայ մամուլի հնագոյն օրգանի՝ «Մշակ» լրագրի կողմից, որ իր բազմամեայ գործունէութեան ընթացքում, փոքր ինչ պակաս քան 40 տարի, քարոզել է կանանց կրթութեան գաղափարը և հետևել է կովկասուհու կուլտուրական քայլերին:

«Մամուլը, որ ունի իր ահագին լսարանը՝ ցրված գիւղերում և քաղաքներում՝ մշտապէս բարձր է գնահատել լուրջ մտաւոր գործողների նշանակութիւնը և գուցէ ոչ ոք, որքան մամուլը, այնքան ուժգին չէ զգացել այնպիսի լսարանների անհրաժեշտութիւնը մեր երկրում, ինչպիսին է կանանց բարձրագոյն դասընթացքների այսօր բացվող լսարանը: Այդպիսի լսարանները պէտք է պատրաստէին գործողների՝ թէ իբրև ձեռնհաս մտաւոր ույժերի ղեկավարող ցուցմունքների համար և թէ իբրև անձերի, որոնք կոչված են իրականացնելու կեանքի և մամուլի մշակած՝ ժողովրդին օգնելու միջոցները:

«Մեր երկրի առաջաւոր ազգութիւնների պատմութիւնը, հայերի և վրացիների, ցոյց է տալիս, որ գաղափարական և հասարակական վերանորոգութեան դարաշրջանները մեր երկրում զուգորդված են եղել կանանց խոշոր մասնակցութեամբ իրանց ժողովրդի ճակատագրի մէջ: Գաղափարական կրօւով համակված նոր վարդապետութեան մարտնչուհիները լուսաճաճանչ պսակով զարդարեցին գաղափարական կնոջ դէմքը, մեր պատմական կեանքի խոշորագոյն շրջաններից մէկը: Յիշեցէք նոյնպէս պատմութեան տարեգրութիւնների մէջ արձանագրված հինգերորդ դարի հայ կանանց գաղափարական-հերոսական մեծագործութիւնը, երբ արևմտեան նոր լուսաւոր գաղափարը յանձին քրիստոնէութեան մտաւ յամառ մաքառման մէջ հին մազդէականութեան դէմ: Այդ մաքառման մէջ նուիրեց և կինը իրան յատուկ ինքնայափշտակութեամբ և ինքնազոհութեամբ և այդ մաքառումով վճռեց մազդէականութեան մահվան ճակատագիրը մեր երկրում: Ես կարող էի Կովկասի պատմական կեանքից բերել և ուրիշ օրինակներ, երբ կինը խոշոր դեր է խաղացել կուլտուրական կեանքի շինարարութեան մէջ:

«Այժմ մեզ, մեր հասարակութեանը աւելի՝ քան երբևիցէ՝ հարկաւոր է կանայի գործունէութեան այդ զօրաւոր ույժը այն բարենորոգչական կուլտուրական աշխատանքի մէջ, որ բաժին է ընկել մեր սերնդին:

«Դուք, երիտասարդ կանացի ույժեր, որ եկել էք գործողներ և գիտակիցներ պատրաստելու այս տաճարը, դուք կոչված էք բարձր նպատակի՝ օգնել մեզ փոխադրելու միահամուռ ույժերով եւրօպական գիտութիւնը և վերստեղծել մեր կեանքը բարձր կուլտուրական սկզբունքների վրա: Թող պատմա-բանասիրական բաժնի գիտութիւնները խորացնեն ձեզ ժողովուրդների պատմութեան մէջ, թող բնագիտական բաժինը ընկղմի ձեզ մեր երկրի բնութեան և հարստութիւնների ուսումնասիրութիւնների մէջ և պատրաստի ձեզ խոշոր կուլտուրական գործի մեր երկրի բարօրութեան համար:

«Ողջոյն ձեզ պրոֆեսօրներիդ, իբրև դասընթացքների առաջին ղեկավարներիդ, ողջոյն ձեզ Թիֆլիսի բարձրագոյն դասընթացքների առաջին ուսանողուհիներիդ»:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Բագու, 26 սեպտեմբերի

Հեղեղի պատճառած վնասները, որոնք ներկայումս պարզված են, ոչ թէ մի քանի հարիւր հազարների են հասնում, այլ մօտ երկու միլիոնի: Վնասվել են երկաթուղու կայարանում զանազան քաղաքներից ստացված ապրանքները, որոնց մեծ մասը ապահովագրված է, սակայն հարց է, թէ ապահով. ընկ. բնութեան հասցրած վնասին ինչպէս կը վերաբերվի: Հ-րդ՝ մեծ վնասներ կրել են մեծ վաճառականները, որոնք պահեստի ապրանքները պահում են խանութների ներքնայարկերում, ուր 2—3 արշին բարձրութեամբ ջուր է լցվել և որը 2—3 օրվայ ընթացքում հազիւ կարելի եղաւ դատարկել: Փչացել է մեծ մասամբ ալիւր, գարի և խոտ: Հայոց արուարձանի վնասը մեծ է. եթէ քաղաքից, կառավարութիւնից կամ բարեգործ քաղաքացիներից օգնութիւն չը լինի, հազիւ կարելի լինի բուժել պատճառված վնասները: Այդտեղի բնակիչները քաղաքապետին մի աղերսագիր ներկայացրին:

Լսեցի, որ հայոց գերեզմանատան քարերը տեղահան են եղել և շատ գերեզմանաքարեր անձրևը աւերել է: Երէկ գնացի գերեզմանատուն անձամբ դիտելու: Բագուի բոլոր ազգի գերեզմանատները քաղաքի մի մասումն են գտնվում, դէպի Բայիլ տանող ճանապարհի վերին մասում—Չէմբէրէքէնդ թաղի ծայրում: Ռուսաց և Թիւրքաց գերեզմանատները տեղաւորված են բարձր տեղ, իսկ հայոց գերեզմանատունը՝ դէպի ցած, իսկ մի մասը ուղղակի ձորի մէջ: Հեղեղից գոյացած մեծ գետն ամեն կողմից հոսելով տեղ է գտել հայոց գերեզմանատան ու ձորի մասում, որը շատ գերեզմաններ հաւասարեցրել է գետնի հետ և շատ արձաններ տեղից շարժել: Կարգի դնելու համար ահագին ծախս է հարկաւոր: Միւս ազգի գերեզմանատները, շնորհիւ իրանց դիրքի, վնասներ չեն կրել:

Հայոց գերեզմանատան ծայրին հեռուից նկատեցի մի քանի Թիւրք մշակներ՝ գերեզման փորելիս: Այդ երևոյթը անսովոր թւալով մօտեցայ և տեսայ, որ երեք պարսիկներ մի մեծ, միջակ սենեակի չափ, գերեզմանատեղ են քանդում:

— Ինչո՞ւ այդքան մեծ էք քանդում, մի՞թէ այդ գերեզման է,—հարցրի ես:

—Այո, գերեզման է,—պատասխանեց գերեզմանաքարի վրա նստած ծերունի Թիւրքը, որը մի ջրի աման առաջին դրած ծխում էր:

— Ինչո՞ւ էք այդքան մեծ տարածութեամբ տեղ փորում. դա սենեակ է...

— Աստուած «նահլաթ» անի «չէյթանին»,—պատասխանեց ծերունի Թիւրքը մըմնջալով և ոտքի կանգնելով.—այդ երեք հանգուցեալներին պիտի տեղափոխենք այդ մեծ գերեզմանոցը միատեղ:

Ես կատարելապէս զարմացայ և սկսեցի Թիւրքին հարց ու փորձ անել: Նա պատմեց, որ փետրվարին, 1905 թ., «Շամախու ճանապարհ» փողոցում, իբր տանը «Թիւրքերը սպանեցին Բալաբէկ Լալայեանին իր կնոջ և եղբօր հետ, որոնք ահա այստեղ են թաղված (ցոյց տուեց կողքի 3 անարձան գերեզմանները): Այժմ այդ նոր գերեզմանի մէջ պիտի ամփոփել հանգուցեալներին մեր՝ Թիւրքերիս հաշւով ու ծախսով, որի համար էլ մենք ենք փորում գերեզմանը և արձան պիտի շինվի»: Թիւրքը վերջացնելով խօսքը նորից կրկնեց. «Ալլահ նահլաթ էլասուն չէյթանա»:

Ս. Գ.

—

Նոր-Բայազէտ, 25 սեպտեմբերի

Երկարատև երաշտը և աններևակայելի թացութիւնները մի կողմից թէև խանգարեցին հացաբոյսի կալսելը և մեծ վնասներ հասցրին հողագործական միւս աշխատանքներին և արդիւնաբերութեան, բայց և միւս կողմից ունեցան իրանց բարերար ազդեցութիւնը արօտների վրա: Ամբողջ լեռնադաշտերը, սափարակները և խոզանները նորից հարստացան արօտներով, նորից կանաչեցին, այնպէս որ կարծէք գարունը նոր բացված լինի և բոլոր անասունները գարնան պէս արածում և մեծ բաւականութեամբ կշտանում են: Մինչդեռ ուրիշ տարիներում այս միջոցին տաւարը սոված էր տուն գալիս արօտից և ստիպված էր տանը պատրաստի խոտով կերակրվել երեկոյեան:

Սեպտեմբերի 15-ից արդէն մեր հնձակաւոր անձրևները սկսել են դադարել. երկինքը մասամբ մաքրվել է ամպերից և երբեմն կապուտակ, ժպտուն պատկեր է ցոյց տալիս: Ընդհանուր կարծիք է, թէ որքան ժամանակ անձրև է եկել, նոյնքան էլ պէտք է չորութիւն լինի: Ժողովրդի այդ նախազգացումը թէև գրօշի արժէք չունի՝ իբրև մի լուրջ կարծիք, բայց սակայն եթէ իրականանայ՝ մեծ բաղդաւորութիւն կը լինի թէ մեր հողագործութեան և թէ անասնապահութեան համար, քանի որ հողագործ դասը բարեյաջող պայմաններում կաւարտէ իր մնացած աշխատանքները և տուն կը բերէ իր բոլոր արմտիքը, իսկ անասունների հօտերն ու նախիրները կօգտվեն այն անհուն արօտներից, որոնք անշուշտ թաղվելու են խոր ձիւնի տակ, երբ եղանակները մի փոքր անբարեյաջող կը լինեն: Մեր վերջին տատապանքների և կորուստների դիմաց դա էլ մի փոքր մխիթարական է հողագործութեան համար, որովհետև բարեխառն եղանակներում աքածելով նրա անասունները՝ կը տոկեն նրա խոտ ու դարմանը և նրա տաւար-ոչխարը կը շրջեն թարմ օդի մէջ, մինչդեռ մենք միշտ հոկտեմբերի 10—20-ին հանդիպել ենք խոր ձիւնի, երբ տուն էն փախել դաշտերից մեր հազարաւոր անասունները և 7—8 երկարաձիգ ամիսներում շարունակ կանգնել պատրաստի կերի վրա:

Ս. Ե. Ա.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Ինչպէս հաղորդեցինք, ամսիս 28-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանում նշանակված էր Հ. Առաքելեանի դէմ յարուցված գործի քննութիւնը: Ոմն Սայաթ-Նօվա, պաշտօնաթող երկրաչափ, գանգատ էր տուել, մեղադրելով «Մշակի» ժամանակաւոր խմբագիր Հ. Առաքելեանին զրպարտութեան և վիրաւորանքի մէջ «Մշակի» 1908 թ. № 195-ում տպված խմբագրական նկատողութեամբ:

Գործի էութիւնը հետևեալն է:

«Մշակի» 1908 թ. № 134-ում մի հայ վարժուհի, տ. Աննա Մանուկեան, տպեց մի նամակ, որի մէջ նկարագրելով իր չքաւոր դրութիւնը, ահագին ընտանիքով ծանրաբեռնված լինելը, խնդրում է բարեբար անձանց օգնել իրան իր գիմնազիստ աւագ որդուն համալսարան ուղարկելու համար:

Տ. Սայաթ-Նօվա անունով մի ծերունի «Մշակի» № 194-ի մէջ տպում է մի նամակ, որի մէջ նա յայտնում է, թէ տ. Աննա Մանուկեանը ամենևին չքաւոր չէ, միջոցներ ունի և նրա նամակը շանտաժ է: Խմբագրութիւնը տպել էր այդ նամակը, հաւատալով Տ. Սայաթ-Նօվային:

Սակայն հէնց այն օրը, երբ երևաց «Մշակի» մէջ այդ նամակը, բազմաթիւ անձինք, ուսուցիչներ և վարժուհիներ, որոնք ի մօտոյ ծանօթ են տ. Աննա Մանուկեանի վիճակին, գալիս են խմբագրատուն և յայտնում, որ Տ. Սայաթ-Նօվայի նամակը արդիւնք է չարամտութեան, վրէժխնդրութեան և անձնական ստոր, կեղտոտ հաշիւների: Ժամանակաւոր խմբագիր Հ. Առաքելեան, տեսնելով որ Տ. Սայաթ-Նօվան ի չարն է գործ դրել իր վստահութիւնը, տպագրում է «Մշակի» մէջ հետևեալ խմբագրական նկատողութիւնը.

«Մշակի» երէկվայ համարում (№ 194) տպագրվեց Տ. Սայաթ-Նօվայի մի նամակը խմբագրութեան՝ տ. Աննա Մանուկեանի մասին: Ցաւելով պէտք է ասենք, որ պ. Սայաթ-Նօվան ի չարն է գործ դրել մեր հաւատը: Մենք հաւատացինք նրա խօսքերին և տպագրեցինք նամակը, բայց այժմ դուրս է գալիս—և արժանահաւատ անձինք եկան մեզ հաւատացնելու—որ պարոնի գրածը արդիւնք է անձնական ստոր հաշիւների, որոնց մէջ նա յանդգնել է խառնել և մամուլը, բռնելով մեզ միտումնաւոր և փաստերը յեղաշրջված մի նամակ: Խմբագրութիւնը ներողութիւն է խնդրում տիկին Ա. Մանուկեանից, որ ակամայ նրան վիշտ և վիրաւորանք է պատճառել:

Իսկ 21 ուսուցիչներ և վարժուհիներ տպում են «Մշակի» № 201-ի մէջ հետևեալը.

Մի խումբ ինտելիգենտ անձնաւորութիւններս՝ բաղկացած ուսուցիչներից, վարժուհիներից և այլ պաշտօնի մարդկանցից՝ զարմանքով կարդացինք «Մշակի» № 194-ում «Տ. Սայաթ-Նօվայի» կեղտոտ յօդուածը տ. Ա. Մանուկեանի դէմ: Միանգամայն մեր արհամարհանքին արժանացնելով այդ յօդուածն ու հեղինակին, վկայում ենք ընթերցող հասարակութեան առաջ, որ յօդուածը լինելով արդիւնք զուտ խակական ստոր հաշիւների՝ զուրկ է ճշմարտութեան ստուերից անգամ և բոլորովին անարժան կէտառկէտ հերքումի: Աւելիթից դրդված, միաձայն վկայում ենք, որ նա, Սայաթ-Նօվան, ինտրիգան բացասական մի անձնաւորութիւն է, մանաւանդ իր վերջին տարիների սարքած սիստեմատիկ դաւադրանքով—հասարակութեան համակրանքի արժանի՝ ուսուցչուհի տ. Մանուկեանի դէմ, և որ նրա՝ պատուարժան «Սայաթ-Նօվային» յատուկ արհեստն է ամառ-ձմեռ զրպարտութիւններ տարածել, իր հիւանդոտ ուղեղի՝ նենգ, օձային միտումները իրագործելու նպատակով:

Սրանով մեր ցաւակցութիւնն ենք յայտնում բոլորովին անտեղի վիրաւորված տիկնոջը, իսկ մի արատաւորված պատիւ վերականգնելու համար արտատպել ենք խնդրում միւս թերթերին:

Ահա այդ խմբագրական նկատողութիւնը համարելով զրպարտութիւն և վիրաւորական, Տ. Սայաթ-Նօվա գանգատ էր տուել նահանգական դատարանին:

Վկաներ կանչված էին գանգատողի կողմից Մողնու եկ. տէր-Յովհաննէս աւագ քահանան, Ամիրխանեան քահանան և մի աշխարհական: Մեղադրեալի կողմից վկաներ կանչված էին՝ Յ. Տէր-Մարկոսեան, Ս. Եսայեան և Տ. Տէր-Մարկոսեան, իսկ իբրև ապացոյց ներկայացված էր № 201-ի մէջ տպված նամակը:

Մեղադրվողին պաշտպանում էր երդուեալ հաւատարմատար Եսայի Մ. Դոլուխանեանը:

Թէ իրա մեղադրողի ցոյց տուած և թէ մեղադրվողի վկաները հաստատեցին երդմամբ դատարանի առաջ այն փաստը, որ, արդարև, տ. Աննա Մանուկեան միջոցներ չունի և նրա կոչը հայ հասարակութեան, օգնել իրան, շանտաժ չէր, այլ լոկ իրականութիւն, և որ, Տ. Սայաթ-Նօվան, դրդված անձնական միտումներից, կամեցել է վնասել խեղճ կնոջ:

Նախագահի առաջարկին դադարեցնել գործը, Տ. Սայաթ-Նօվան մերժողական պատասխան տուեց, պնդելով Հ. Առաքելեանին պատժի ենթարկելու վրա, իսկ հաշտութեամբ վերջացնելու առաջարկը Հ. Առաքելեանը չընդունեց, յայտնելով որ իր գրածը ճշմարտութիւն է:

Պաշտպան Եսայի Դոլուխանեան իր պաշտպանողական ճառի մէջ զարմանք և զայրոյթ յայտնեց, որ կարելի է եղել այդպիսի մեղադրանք սկսել: Հ. Առաքելեան, ինչպէս ամեն մի օրինաւոր և կոռեկտ խմբագրի պարտականութիւնն է, պարտաւոր էր բարոյապէս վերականգնել պատիւը մի արատաւորված կնոջ և անարգանքի սիւնին գամել այն անձին, որ դրդված անձնական ստոր միտումներից, ի չարը գործ դնելով խմբագրութեան վստահութիւնը, աշխատել էր մամուլը իրան զէնք դարձնել անիրաւ տեղը մի դժբաղդ կնոջ արատաւորելու համար: Ոչ միայն պէտք է արդարացնել Հ. Առաքելեանին, որ միայն իր բարոյական պարտքն է կատարել, այլ դատի ենթարկել իրան Սայաթ-Նօվային անբարեխիղճ գանգատի համար և նրա համար, որ նա, իր անհիմն մեղադրանքներով, զբաղեցնում է մարդկանց, այն էլ մամուլի գործիչներին այդպիսի անտեղի գործերով:

Դատարանը կէս ժամվայ խորհրդակցութիւնից յետոյ կայացրեց որոշումն, որով Հ. Առաքելեանին ճանաչեց անմեղ:

—

Բագու, 27 սեպտեմբերի

Ամբողջ Կովկասը տակն ու վրա անող, արեան գետեր հոսեցնող հայ-թիւրքական կոտորածի,—որ տեղի ունեցաւ 1905 թ. փետրվարի 6-ից մինչև 9-ը,—գործը այսօր քննւում է տեղիս նահանգական դատարանում Թիֆլիսի դատաստանական պալատի նստաշրջանը:

Պատասխանատւութեան է ենթարկված այն ժամանակի ոստիկանական ամբողջ կազմը՝ սկսած ոստիկանապետ Դէմինսկուց մինչև թաղական ոստիկանը:

Նրանք ամենքը մեղադրվում են այն բանի մէջ, որ կոտորածներին վերջ դնել չեն կարողացել, իրանց ձեռքի տակ եղած ույժերը չեն գործադրել պաշտպանելու անզէն և ոչխարի պէս մորթվող դժբաղդներին և չեն պաշտպանել նրանց գոյքը այն ժամանակ էլ, երբ անշնչացած են եղել տէրերը:

Մեղադրվող ոստիկանական կազմից ներկայ չէր միայն ոստիկանապետ Պօդգօրնին, որ 1906 թ. Թիֆլիսում սպանվեց:

Սենատոր Կուզմինսկու քննութեամբ վկաներ են մատնանշված մօտ 200 հոգի, բայց նրանցից հրաւիրված են հազիւ 150-ը, որից էլ ներկայ էին կէսը միայն:

Քաղաքացիական պահանջ ներկայացնողները, համաձայն արձանագրութեան, 26 հոգի են, որոնք նիւթական մեծ վնասներ են կրել (թէև դրանց թիւը հարիւրների է հասնում). սակայն նրանց ոչ փաստաբանն էր ներկայ, ոչ էլ իրանք, այդ պահանջ ներկայացնողները, բացի մի քանիսից: Այդ երևոյթը բացատրվեց նրանով, որ վերջին ժամանակներս հայ-թիւրքական յարաբերութիւնները Բագւում բաւական մխիթարական են, և հայերը չեն կամեցել պղտորել իրանց դարաւոր հարևանների սիրտը:

Մեղադրվողները ունէին դատարանում պաշտպաններ—6 երդ.-հաւատարմատարներ, որոնց մէջ և հայ Տէր-Ստեփանեանը, որը թաղական ոստիկանապետ Նիժարաձէի պաշտպանն էր:

Մեղադրական ակտի ընթերցման ժամանակ հրաւիրված վկաներից շատերը հեռացան:

Ըստ երևոյթին, ինչպէս ցոյց է տալիս մեղադրական ակտը, սենատոր Կուզմինսկին իր քննութեան ժամանակ չէ կարողացել կոտորածի բուն շարժառիթը, արմատը հրապարակ հանել: Թէև այդ մի կողմից բաց կանէր քաղաքական ստատա, բայց միւս կողմից լոյս կը սփռէր այն շարժառիթների վրա, որոնք առաջ բերին անասելի արիւնալից դէպքերը: Եւ հէնց այդ է պատճառը, որ մենք մեղադրական ակտի մէջ լսում ենք, որ իբր թէ կոտորածը սկսվել է միայն և միմիայն Աղա-Ռիզա Բաբայեւին սպանելուց անմիջապէս յետոյ, որ սպանվեց հայերի ձեռքով Պարապետ հրապարակի վրա 1905 թ. փետրվարի 6-ին: Մինչդեռ, եթէ սենատոր Կուզմինսկին դիմէր տեղիս Միքայէլեան հիւանդանոցը և պաշտօնական տեղեկութիւն ստանար, կը տեսնէր, որ Բաբայեւի սպանվելուց 8—10 օր առաջ իւրաքանչիւր գիշեր, սկսած երեկոյեան ժամը 7-ից մինչև 10—11-ը, հայերից սպանվում և վիրաւորվում էին 10—15 մարդ: Այդ երևոյթը կապացուցէր և գերեզ. վարչութիւնը իր տեղեկագիր գրքերով: Սակայն, ինչպէս ցոյց է տալիս մեզ ակտի միւս մասը, ոստիկանական պաշտօնեաների ձեռքերի տակ ահագին ույժ է եղել կոտորածը դադարեցնելու, խեղդելու հէնց իր սաղմի մէջ, բայց ոստիկանութեան պաշտօ. նեաներն այդ չեն արել. այդ շատ ճիշդ է:

1905 թ. փետրվարի 6-ից մինչև 10-ը, ինչպէս երևում է մեղադր. ակտից, սպանվել են 201 հայ, 40 թիւրք, ուրիշ ազգերից 8-ը: Վիրաւորված են 26 հայ, 35 թիւրք և 16 զանազան ազգերից: Յափշտակված են 93 տներ և խանութներ:

Կանչված զինւորական վկաները յայտնեցին, որ իրանց ձեռքի տակ եղած ույժը լիովին բաւարար էր վերջ դնելու կոտորածներին ու թալաններին:

Մեղադրվող ոստիկանապետ (ընդ. քաղաքի) Դէմինսկին յայտարարեց, որ այն, ինչ իրանից և մասնաւոր արված օրէնքից էր կախված կարգապահութեան համար, նա չէ խնայել, ուստի ինքն իրան մեղաւոր չէ գտնում:

Ծամէգ-բէկօվ պրիստաւը յայտնում է, որ ինչ հնարաւոր էր՝ ինքը արել է:

Կարևոր եմ համարում յայտնել, որ Բագուի ոստիկանական ամբողջ կազմի մէջ միակ պրիստաւն էր Ծամէգ-բէկօվը, որը կարողացաւ իրան յանձնված թաղամասն անվտանգ պահել: Նրան էր յանձնված Չէմբէրէքէնդը և քաղաքի բերդամասը (ներսի քաղաք). չը նայելով որ ամբողջ Թիւրք ազգաբնակութեան 75% -ը այդ թաղումն է ապրում, բայց այդտեղի հայերը անվտանգ մնացին:

Այդպէս՝ բոլոր մեղադրվողները իրանց մեղաւոր չը ճանաչեցին:

Վկաներին բաժանել են երեք մասերի, որոնց պիտի հարցաքննեն: Նիստը փակվեց երեկոյեան ժամը 7-ին:

Ս. Գարագաշ

Յ. Գ.—Դատարանում, բացի անհամար Թիւրք ու հայ հասարակութիւնից, կային և շատ օտարազգիներ, որոնց միտքներում դեռ թարմ է կոտորածի տպաւորութիւնը և որոնք չորս աչքով էին դիտում դատական եղանակին:

Նոյն

—

Փետրվարեան ջարդերը Բագւում *)

Փետրվարի 7-ին, առաւօտեան մօտ 10 ժամին, Չէլեաեվսկայա փողոցով անցնող Անդրէաս Կարագէզով և նրա քեռի Սամուէլ Աղախանով հայերի վրա մի ինչ-որ Թիւրք, մօտ վազելով, րէվօլվէր արձակեց՝ ուղղելով փողը Աղախանովի վրա: Կարագէզովը օգնութեան հասաւ իր քեռուն, վայր գլորեց թիւրքին փողոցի վրա և սկսեց խեղդել նրան: Այդ միջոցին կօզակների հետ միասին մօտ եկած կապիտան Դէմինսկին հրամայեց Կարագէզովին հեռանալ թիւրքից և վերջինին ասաց՝ «Վերցրու րէվօլվէրդ», որ և կատարեց նա:

Փետրվարի 8-ին, ցերեկվայ մօտ 4 ժամին, քաղաքի հայկական և թիւրքաց մասերի սահմանի վրա սկսվեցին հրդեհումներ: Բաբաջանովի այրվող տնից երկու թաղ այն կողմը հրդեհաշէջ խմբին կանգնեցրեց թիւրքերի խումբը և, սպառնալով զէնքով, ստիպեց հրդեհաշէջներին վերադառնալ իրանց տեղերը: Հրդեհումների մասին անյապաղ զեկուցվեց կապիտան Դէմինսկուն և իմաց տրվեց ոստիկանութեան 3-րդ մասին: Երեկոյեան հրդեհաշէջ խումբը հրաման ստացաւ գնալ դէպի Բաբաջանովի տունը: Հրդեհաշէջները հրաժարվեցին գնալ առանց պահապանների. այն ժամանակ ուղարկվեց 4 կօզակ, և յետոյ էլի մի քանի մարդ, այնպէս որ կազմվեց 8 կամ 10 հոգուց բաղկացած կօզակների խումբ: Հրդեհաշէջ խմբի վախմիստր Տէրշօվի խօսքով, դէպի Ծատարսկայա փողոցը պտոյտ անելու ժամանակ՝ մի անյայտ անձն սկսեց կրակել հրդեհաշէջ խմբի վրա: Առջևից գնացող կօզակները աղաղակում էին, որ ազատելու են գնում, բայց նրանց չէին լսում: Այն ժամանակ նախ կօզակները և ապա հրդեհաշէջ խումբը գնացին դէպի ուրիշ փողոց և վերադարձան տուն: Բրանդմէյստէրի այն զեկուցումին, թէ խումբը չը կարողացաւ գնալ հրդեհատեղը, ցուցմունքներ ուզելով, թէ ինչ պէտք է անել, եթէ հրդեհ սկսվի և ուրիշ տեղերում, նա պատասխան ընդունեց. «Սպասել առանձին կարգադրութիւնների»:

Այն ժամանակ, երբ կապիտան Դէմինսկի լուր ստացաւ հրդեհի մասին, ոստիկանական վարչութեան շինութեան մօտ կանգնած էր Գօրսկօ-մօզդօկեան գնդի կօզակների մի կէս հարիւրեակ: Գիտենալով որ հրդեհաշէջ խումբը արդէն գնացել էր և հրացանաձգութեամբ էր դիմաւորվել, ոստիկանապետը ոչ միայն ինքը կօզակներով չը գնաց հրդեհաշէջների խումբը տանելու հրդեհի տեղը, այլ և խումբը պաշտպանելու համար ուղարկեց ոչ թէ կէս հարիւրեակ կօզակներ, այլ 8—10 հոգուց բաղկացած՝ չնչին թւով մի խումբ, պահելով կէս-հարիւրեակ կօզակներ իրան անձամբ հետևելու համար և գնալով հրդեհատեղը տեսնելու՝ թէ արդեօք կրակը չէ՞ սպառնում հարևան թաղերին, այնպէս որ, օկօլօդօչնի Ջիձիգուրիի խօսքով, կապիտան Դէմինսկին, ոչինչ միջոցներ ձեռք չառնելով այրվող տների մէջ մնացող մարդկանց փրկութեան և ամբոխը հեռացնելու համար, կանգնեց, մի կողմ քաշված հրդեհից, որպէս հասարակ հանդիսատես:

Բաբաջանովի այրվող տան հարևան Թումայեվայի տանը հաւաքվեցին զանազան ազգութեան պատկանող 50 անձինք, որոնք պատշգամբից աղաղակում էին ոստիկանապետին. «Ի սէր Աստուծոյ, գոնէ մանուկներին փրկեցէք»: Կապիտան Դէմինսկին համաձայնվեց տանել բոլորին մի ապահով տեղ, և փողոց դուրս եկան Ալէքսանդր Բերեդաշվիլի, Նուրիջանով եղբայրները, Ցրէյդէ Լէյդէման, Գրիգօրօվ, Շահնազարօվ և ուրիշները, որոնց անունները քննութեան ժամանակ անհնար եղաւ ստուգել: Այդ միջոցին մի տեղից կրակելու մի քանի ձայներ լսվեցին: Դէմինսկին կօզակների հետ միասին խոյս և եթ Սուրախանսկայա փողոցի կողմը վազեց, իսկ նրանք, որոնց նրանք պատրաստվում էին փրկել, թագնվեցին տան մէջ, և մի քանի ժամանակից յետոյ հայ զինված երիտասարդութիւնը փոխադրեց նրանց քաղաքի հայկական մասը:

Հրդեհը Բաբաջանովի տանը մարդկային զոհեր ունեցաւ, և նրանց փրկելու համար ոչինչ չարեց կապիտան Դէմինսկին, թէպէտև նրա տրամադրութեան տակ էին, բացի կօզակներից, էլի մի վաշտ զինւորներ, որոնք յատկապէս ուղարկված էին հրդեհաշէջ խմբի պաշտպանութեան համար: Երկրորդ ոստիկանական մասի պրիստաւ Պօդգօրնին բերեց այդ վաշտը Ասլանովի տուն, որ գտնվում էր հրդեհի մօտ, մի քանի ժամանակ անօգուտ պահեց այնտեղ և, ինչ-որ հրաձգութիւններից վախենալով, տարաւ իր ոստիկանական մասի շինութիւնը: Զինւորների հեռանալուց յետոյ ամբոխը կողոպտեց Ասլանովի տունը:

Փետրվարի 9-ին առաւօտից վերսկսվեց հրացանաձգութիւնը:

(Կը շարունակվի)

*) Տես «Մշակ» № 214.

ՀԱՅԻ ԿՏՈՐ ՁԵՅԹՈՒՆՑՈՒՆ

Ստացանք—Թիֆլիսում մի քանի անձերից 9 ր. որպէս 4 օրինակի գին Գր. Զալխուշեանի հրատարակած գրքի:

Մեր խմբագրութեան մէջ գտնված այդ գրքից մինչև օրս վաճառված է 17 օրինակ, որից գոյացած է 63 ր. 20 կ.:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքների բացման առիթով հանդիսի օրը մի հեռագիր ուղարկվեց Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցով-Դաշկովի և նրա տիկնոջ անունով: Այժմ ի պատասխան այդ հեռագրի Նովո-Ցէմնիկովոյից ստացվել է այս հեռագիրը. «Կինս և ես սրտանց շնորհակալութիւն ենք յայտնում ձեզ, կանանց բարձր դասընթացքների հաստատողներին և դասատուներին, սիրալիր հեռագրի համար: Լիակատար աջողութիւն ենք ցանկանում առաջիկայ աշխատանքներում օգուտ Ռուսաստանի և Կովկասի»:

Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատարը պահնորդական դրութեան 17-րդ յօդուածի հիման վրա անհրաժեշտ դատւ ընդհանուր դատավարութիւնից վերցնել և յանձնել կովկասեան զինւորական-նահանգական դատարանի քննութեանը՝ պատերազմական կանոններով դատելու համար՝ Քութայիսի նահանգի բնակիչներ Եպիփան Ի- [illegible]

…5-ին՝ մասնակցելու զէմստվային խորհրդակցութեանը:

Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատարը հնարաւոր գտաւ փոխել Քութայիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի վճիռը Զուգդիդի գաւառի բնակիչներ Արչիլ Կեյդի, Ալմասխան Կուտէլիի, Արսէն Նակօպիի և Վլադիմիր Կաչարիայի վերաբերութեամբ, որոնց թոյլատրեց վերադառնալ իրանց հայրենիքը՝ Արխանգելսկի նահանգի աքսորավայրից:

Միրզօյեանի թոշակները ստացել են կրկին այս անձինք. Միրիմանեան Մարգարիտ, Ազամալեան Ռուբէն, Լօթեան Գէորգ, Մամէդով Մամէդ, Մէրուրնութեան Յովհաննէս, Նազարաձէ Դաւիդ, Պիրադով Անդրէյ, Սարգսեան Արսէն և Տէր-Մարտիրոսեան Էմմանուէլ:

Ալ. Խատիսեանը կարդալու է չորս դասախօսութիւններ զէմստվոյի մասին հետևեալ ծրագրով. 1) զէմստվային բարենորոգման նշանակութիւնը Կովկասում, 2) զէմստվային հաստատութիւններ մտցնելու հակիրճ պատմութիւնը, 3) նորագոյն փաստերը յիշեալ հարցի քննութեան մէջ (1905—1909 թ. թ.), 4) Թիֆլիսի նահանգական զէմստվային խորհրդակցութիւնը և այն գլխաւոր հոսանքները, որոնք պարզվեցին հարցի քննութեան ժամանակ սեկցիաներում:

Կոլկասեան զինւորական շրջանի գլխաւոր հրամանատարի պաշտօնակատարը, հաստատելով զինւորական դատարանի դատավճիռը Կուբանի շրջանի բնակիչներ Իվ. Նարպենկոյի և Տիմօֆէյ Սաօեանովի գործի առիթով, որոնց դատարանը ենթարկել էր մահվան պատժի աւազակային յարձակման համար, հնարաւոր համարեց փոխել դատարանի վճիռը յիշեալ անձանց 15 տարով տաժանակիր աշխատանքների աքսորելով:

«Рус. Вѣд.»-ի սեփական թղթակիցը հեռագրում է Օդեսայից. «Զինւորական դատարանը մահվան պատժի էր դատապարտել զինւոր-սապեոր Պօլոսովին, որ մեղադրվում էր մարդասպանութեան մէջ: Սեպտեմբերի լոյս 20-ին դատավճիռը կատար է ածված»:

Ոստիկանապետի կարգադրութեամբ որոնվում է 68-ամեայ Թիֆլիսեցի կօշկակար Միխայիլ Գալստեանը:

Հին-Նախիջևանից մեզ գրում են. «Լուր ստացվեց, որ Ագուլիսից դէպի Ցղնա տանող ճանապարհի վրա կողոպտելու նպատակով սպանված են 3 հայ: Սպանված է նոյնպէս Գեադի Մէլիքը»:

Նոյն տեղից հաղորդում են, որ քաղաքային աւագի օգնական Էյիբ աղայի գանձապահութեան օրով այս տարի դրամարկղից անհետացել էր քաղաքի գումարներից մօտ 4000 ր.: Այժմ հրամայված է պահանջել այդ գումարը կամ գրաւել նրա կայքերը:

Դուշեթից մեզ գրում են. «Սեպտեմբերի 25-ին Էթվալիս գիւղացի հայ ու որդի գնալիս են լինում Արագվիսպիրի. այդտեղ պատահում են չարագործներ, որոնք երկուսին էլ տեղն ու տեղը սպանում են: Լուրը քաղաքում ցնցող տպաւորութիւն թողեց: Ոստիկանութիւնը խիստ ճանապարհ ընկաւ որոնելու մարդասպաններին: Պատճառն, ասում են, որպէս թէ վրէժխնդրութիւնն է»:

Գօրու գաւառի Ոցխի գիւղում չարագործների ձեռքով սպանվեց տեղական բնակիչ ազնուական Միխայիլ Գվէրդցիթէլին: Քննութիւնը պարզեց, որ վերջին ժամանակներս հանգուցեալ Գվէրդցիթէլու և Ագարա գիւղի մի քանի բնակիչների միջև յարաբերութիւնները լարված էին հողային խնդիրների պատճառով: Այդ գիւղացիները ապրելով Միխայիլ Գվէրդցիթէլու հողի վրա իբրև խիզաններ՝ հանդիսանում էին շատ անճշդապահ վճարողներ, որի առիթով նա ստիպված եղաւ դիմել իշխանութիւնների օգնութեանը և շատ դէպքերում նա իբրև հողատէր գիւղացիներից առնում էր գալան ոստիկանութեան օգնութեամբ. Գվէրդցիթէլու ձեռք առած այդ տեսակ միջոցները իր գիւղացիների վերաբերութեամբ առաջացրին վերջիններիս կատաղութիւնը, որոնք յաճախակի արտայայտում էին իրանց դժգոհութիւնը կալուածատիրոջ դէմ: Մի քանիսի պատմելով, մինչև այդ դէպքը յիշեալ գիւղացիներից երկուսը, այսինքն Էլիօզ Ծրբելաշվիլին և Միխայիլ Խարէբաշվիլին, Գվէրդցիթէլու տունը տանելով ցորեն և վերջինից պատասխան ստանալով որ նա այդպիսի ալր չի ուզում ստանալ, նրան կտրականապէս յայտնեցին, որ այսուհետև նա նրանցից մի ցորեն անգամ չի ստանայ: Առայժմ կասկածի է ենթարկվել Եգօր Կոգօլաձէն, որին տեսել են դէպքի երեկոյեան բերդանով և ատրճանակով զինված:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Պետերբուրգից հեռագրում են, որ շուտով նոր փոփոխութիւններ են տեղի ունենալու բարձր վարչութեան մէջ: Վարշավայի ընդհանուր նահանգապետ Սկալօնը, լուրերին նայելով, նշանակվում է կայսերական պալատի մինիստր, բարոն Ֆրեդերիկսի փոխարէն, որ թողնում է այդ պաշտօնը: Ֆինլանդիայի ընդհանուր-նահանգապետ գեներալ Բեկմանը նոյնպէս թողնում է պաշտօնը և նրա տեղ նշանակվում է գեներալ Հերշելմանը: Արդարադատութեան մինիստր Շչեգլօվիտօվի պաշտօնը յանձնվելու է Պետական Խորհրդի անդամ բարոն Նոլդէին, իսկ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Շվարցի տեղ նշանակվելու է սենատոր Կօնին:

Սոցիալ-դեմոկրատների ֆրակցիան իր աշխատանքները կը սկսէ հոկտեմբերի 1-ին: Ենթադրում են, որ առաջին հերթին ֆրակցիան կը զբաղվէ 8-ժամեայ բանւորական օրվայ, գործադուլների և արհեստակցական միութիւնների օրինագծերի քննութեամբ: Դրա հետ միասին պատրաստվելու է մի հարցապնդում առևտրի ու արդիւնաբերութեան մինիստրի հրահանգին գործունէութեան մասին և Կուբանի շրջանի գիւղացիական բանկի ապօրինի գործողութիւնների մասին, որ գիւղացու հացը վաճառել է գնահատելով 8 ռուբլով, մինչդեռ նրա արժէքը 150 ռուբլուց պակաս չէր:

(«Р. У.»)

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Օպերային խումբը, երեքշաբթի, սեպտ. 29-ին, տուեց մի գալա ներկայացում, Չայկովսկու «Կախարդուհի» օպերան, որի նիւթը վերցված է ռուս պատմական կեանքից: Օպերան տրվեց նոր դեկորացիաներով և գեղարուեստական նոր պատկերներով: Կենտրոնական դերերը կատարում էին Սոկոլսկի (իշխան Նիկիտա Կուրլեատեվի դերը), տ. Կալինինա (իշխանուհու), Բօրիսենկօ (իշխանազն Իւրիի) և տ. Վիկլէմսկայա («կախարդուհի» Նաստասիայի): Նաստասիան՝ Օկա գետի վրա բանող մի մակոյկավարի կինն է, հմայիչ իր գեղեցկութեամբ, բայց ունի կախարդուհու (Чародѣйка) համբաւ, որովհետև նրան ամեն մի տեսնող շլանում է նրանով: Նօվգօրոդի փոխարքայ իշխան Կուրլեատովը, որ ունի մի գեղեցիկ երիտասարդ որդի, Իւրի, արդէն հասակն առած, առաջուց նախապաշարված «կախարդուհու» դէմ, գալիս է գետի ափին գտնվող նրա տնակը և, հմայվելով նրա գեղեցկութեամբ, սիրահարվում է նրա վրա: Իշխանուհին իմանում է այդ. իմանում է և որդին, Իւրին, որ երդւում է լուծել իր մօր անպատւութեան վրէժը կախարդուհուց: Եւ սակայն Նաստասիան, որ վաղուց սիրահարված էր գեղեցիկ Իւրիի վրա, մերժում է իշխանի բոլոր փաղփաղանքները և անձնատուր չէ լինում նրան: Իւրին գիշերով գալիս է Նաստասիայի տունը նրան սպանելու նպատակով, բայց, ի տես նրա հմայիչ գեղեցկութեան, խէնջալը ձեռքից ձգում է, և երբ Նաստասիան բացատրում է նրան, որ ինքն անմեղ է, հօր հետ ոչ մի սիրային յարաբերութիւն չէ ունեցել, այլ սիրում է միայն իրան՝ Իւրիին, սա այլ ևս չը դիմանալով նրա հրապոյրներին, ընկնում է նրա գիրկը: Սակայն Իւրիի մօրը՝ իշխանուհուն աջողվում է թոյն ստանալ մի կախարդից և խմեցնել Նաստասիային, որ մեռնում է Իւրիի աչքի առաջ: Իւրին, որին մայրը հաղորդում է իր վրէժխնդրութիւնը, անիծում է մօրը: Այդ միջոցին վրա է հասնում և իշխանը, որ, Իւրիին համարելով պատճառ Նաստասիայի մահվան, սպանում է որդուն: Իշխանուհին անիծում է իր ամուսնուն. իշխանը անզգայ ընկնում է:

Տիկին Վիկլէմսկայա տրագիքական և հոգեբանական բաչէները մեծ աջողութեամբ տարաւ իր գեղեցիկ երգով: Բօրիսենկօն նոյնպէս մեծ աջողութիւն ունեցաւ:

Հ. Ա.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏՆԿԵՑՆԵՐԻ «ՎԱՐՁԱԴՈՒԼԸ» ՄԻԼԱՆՈՒՄ

Բնակարանների վարձի անդադար բարձրանալը և էժան բնակարանների պակասութիւնը դրդեցին Միլան քաղաքի մանր տնկեցներին միանալ և վարձադուլ յայտարարել տանտէրերին:

Որովհետև սեպտեմբերի վերջն է համարվում բնակարանների պայմանագիրներ կապելու ժամանակամիջոցը, վարձադուլական կոմիտէը վճռել է այդ միջոցին սկսել իր գործունէութիւնը: Փողոցների պատերի վրա կպցված էին կոչեր, որոնցով հրաւիրվում էին տնկեցները բնակարանի վարձ չը տալ տանտէրերին և տեղից չը շարժվել: Տուն դատարկող բանւորները նոյնպէս գործադուլ յայտարարեցին: Մի քանի Փուրգոններին ուղեկցում էին զինւորներ իրեր փոխադրելու համար: Խոշոր բարդութիւններ կառաջանային, եթէ տանտէրերը ստիպողական միջոցների դիմէին: Սակայն շնորհիւ պրեֆեկտի միջամտութեան կարելի եղաւ կոնֆլիկտի առաջն առնել: Տանտէրերը համաձայնվեցին յետաձգել տնկեցների հեռացնելը բնակարաններից այնքան ժամանակ, մինչև որ նրանք կը գտնեն մի ուրիշ յարմար բնակարան իրանց համար:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

29 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Կայսերական գիտութեանց ճեմարանին կից գտնվող հրատարակչական մարմինը շքեղ հրատարակութեամբ լոյս ընծայեց Կոլցովի գրուածքների լիակատար ժողովածուն: Մարմինը որոշել է հրատարակել բոլոր ռուս գրողների հեղինակութիւնները «Ռուս վիպասանների ակադեմիական գրադարան» ընդհանուր խորագրի տակ:

Օրվայ ընթացքում խօլերայով հիւանդացան 31, մեռան 11 հոգի:

Սենատը առանց հետևանքի թողեց լեհական «Վիլենսկի Գոնեց» լրագրի խմբագիր Իւրևիչի վճռաբեկ բողոքագիրը, որին Վիլնայի դատաստանական պալատը դատապարտել է 6 ամսով բանտարկութեան «Բօյկօտ ռուս դպրոցի դէմ» յօդուածի համար, որպիսի յօդուածում նախատեսված է ազգաբնակութեան մի մասի գրգռումն միւսի դէմ:

Թագաւոր Կայսրը ամենաողորմածաբար թոյլատրեց ֆինանսների մինիստրին մեկնել ծառայակցական գործերով Հեռաւոր Արևելք: Կոկօվցէվի բացակայութեան ժամանակ մինիստրների խորհրդում ներկայ է լինելու նրա օգնական գ. խ. Վեբէրը: Մինիստրը արդէն մեկնեց այստեղից երեկ. ժամը 11-ին:

Օրինականացվեց «Ուսուցիչների համար դասընթացքներ կազմակերպող մշտական մասնաժողով», որ նպատակ ունի լրացնել գլխաւորապէս ժողովրդական ուսուցիչ-ուսուցչուհիների կրթութիւնը:

ՊՕԼՏԱՎԱ: Միրգօրոդի զէմստվային ժողովը որոշեց այս և հետևեալ ուսումնական տարիներում բանալ 33 ժողովրդական դպրոց:

ՕՐԼՕՎ: Բելէցի և Բախուլինի կայարանների միջև անյայտ մարդիկ յափշտակել են աքցանի դրամատրից 2000 րուբլի: Սպանված է մի կառապան:

ՕԴԵՍՍԱ: Եկաւ ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կուրլովը:

ՓԱՐԻԶ: Հավասին հեռագրում են Սերբէցից. «Եթէ հրամանը չը փոխվի, Ֆերերը հինգշաբթի երեկոյեան կը գնդակահարվի: Ֆերերի պաշտպանը ձերբակալված է»:

ԲԵՐԼԻՆ: Վոլֆին հեռագրում են Ֆիլադելֆիայից, որ տեղական մեծ-բրիտանական հիւպատոսը մի հրահանգ է հրատարակել, որով նախազգուշացվում է նաւատէրերին, որպէս զի որոշ դէպքերում չը մտեհնան Անգլիայի և բրիտանական պետութեան նաւահանգիստներին ոչ այլ կերպ, բայց եթէ ձեռք առնելով նախազգուշական արտակարգ միջոցներ: Այս հրահանգը մեծ ազդեցութիւն գործեց: Հրահանգում յիշվում է, որ կարող է պատահել, որ իսկ թէ բարդութիւններ առաջանան Անգլիայի և ուրիշ որևէ ծովային պետութեան յարաբերութիւնների միջև:

ԱԹԷՆՔ: Մինիստր-նախագահը պատգամաւորների պալատում յայտնեց, որ երբէք կառավարութիւնը իշխանութիւնը ձեռք չէ առել աւելի դժուարին պարագաներում: Ամբողջ 30 տարի գոյութիւն ունեցող ցաւերը չեն կարող բուժվել 30 օրում: Այս բօղէին հարկաւոր է ամենից առաջ մտածել ապագայի մասին: «Ես յենվում եմ բոլոր կուսակցութիւններին և անձերին, կոչ եմ անում ձեր հայրենասիրութեան, որպէս զի պաշտօնենք բարենորոգումները իրագործումը: Միանանք և պարլամենտը վերստին իդէալ դարձնենք երկրի համար, սահեծելով նրանից իսկական աշխատանքի ընդունակ օրգան»:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հարկաւոր է
Մանգլիսի ս. Գէորգ եկեղեցու ծխ. դպրոցի համար ճեմական դպրոցաւարտ
ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
Պայմանների մասին կարող են դիմել Թիֆլիսի Նորաշէնի ս. Աստուածածնի եկեղեցու միաբան Սարգիս աւագ-քահ. Շիոյեանին:
Երէցփոխ-հոգաբարձու՝
Բարսեղ Տէր-Զօրաբեան
(ա. օ.) 1012. 2—2

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
ռուսաց սեմինարիա աւարտած
→ ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ←
շաբաթական 24 դասով: Տրվում է 500 ր. ռոճիկ, բնակարան, վառելափայտ և նաւթ: Մեր հասցէն՝ Ордубатъ, Попечительству Астазурскаго училища.
Նախագահ Շվանիձորի եկ.-ծխ. միդասեան դպրոցի՝ Նիկ. Բարսամեանց
(ա. օ.) 1009. 2—2

ԿԱՆԱՆՑ հաւատարիմ բարեկամ
ԿՐԷՄ ԿԱԶԻՄԻ
ՄԵՏԱՄՈՐՖՕԶԱ
Ծախված է մօտ ԵՐԿՈՒ միլիօն բանկա
ԱՐՄԱՏԱԿԱՆԱՊԷՍ ոչնչացնում է
ՊԷՊԷՆՆԵՐԸ, ԲՇՏԻԿՆԵՐԸ, ԲԾԵՐԸ, ԽՈՐՇՈՄՆԵՐԸ և ԵՐԵՍԻ ԱՅԼ ԴԷՖԷԿՏՆԵՐԸ:
Հաստատ. Առևտրի և Մանուֆակտ. Դեպարտ. № 4683 գրութեամբ:
(1,11,21,ն. 1,11) (П. 130191) 1004. 6—1

ԶՈՒԼՀԱԿԱՆՈՑ
Բ. Հ. Կ. Մ.
ՀՈՂԱՅԻՆ ՍԵԿՑԻԱՅԻ
Պարապմունքները սկսված են սեպտեմբերի 28-ից: Աշակերտ-աշակերտուհիների ընդունելութեան խնդիրները ընդունվում են Կուլտուրական Միութեան գրասենեակում—Баку, Малая Морская, д. Восканова, К-ра Б. А. Культурнаго Союза.
(ա. օ.) 1010. 3—2

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է
ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌԳՐՔՈՅԿ
Պարունակում է՝ 1) մօտ 10,000 բառերի ցանկ, 2) ուղղագրական կանոններ (191 երես): Օժանդակ ձեռնարկ հայոց լեզուի ուղղագրութեան: Աշակերտների և ինքնուսների համար կազմեց
ԱՐՏ. ԱԲԵՂԵԱՆ
Գինն է 30 կոպ.: Գումարով գնողներին զեղջ: Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին, կամ կազմողին—Թիֆլիս, Ներսիսեան դպրոց:
(կ. հ.) 996. 10—2

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ
Սրանով յայտարարում է, որ Ընկ. Ջրի և Էժանագին Ճաշարանում
ՃԱՇ Է ՏՐՎՈՒՄ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻՆ
ԱՄՍԱԿԱՆ 3 ՌՈՒԲԼԻ ՎՃԱՐՈՎ: Ճաշարանը բացվելու է հոկտեմբերի 1-ից: Հասցէն՝
Абасъ-Абадская площ. № 7. с. д.
(կ. ե. հ.) 1002. 3—3

ԱՐԾԱԹԷ ԺԱՄԱՑՈՅՑ
Միայն 4 ր. 95 կ., 2 հատը՝ 9 ր. 50 կ.
Շվէյցարական մի ֆաբրիկայի լիկվիդացիայի ժամանակ գնելով մեծ քանակութեամբ արծաթէ ժամացոյցներ, մենք հնարաւորութիւն ունենք միւս ֆիրմաներից կէս գնով էժան վաճ.: Ինչու փողերը կորցնել սև ժամաց. համար, քանի որ 4 ր. 95 կ. դուք կարող էք մեզ մօտ ձեռք բերել 84 յարգի արծաթէ ժամաց., որը, նոյնիսկ 10 տարի անցնելուց յետոյ, ունի իր արժէքը: Արծաթը ընդմիշտ փող է: Ուղարկում եմ գեղեցիկ ժամաց., շատ տափակ, նորաձև, ընթացքը քարերով, ֆանտազի մետաղէ ցիֆրբլատով, լարումը կօթից՝ 40 ժամը մի անգամ, «Րէմօնտուար»: Փականները միանգամայն ոչքեղ գրավիւրներով: Ուղղված մինչև րօպէները, 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ: Վճարը վճ. և առանց կանխավճարի: Մինչև 4 հատի ճանապարհածախքը 40 կ. (Սիբիր 75 կ.): Մօդային շղթաներ արծաթից, 84 յարգի, էլեգանտ շինուածք, հատը 2 ր. 50 կ., 3 ր. 50 կ., 5 ր.:
Հասցէն՝ Т-во „ПАТЕНТЪ", Варшава, Св. Креста 48.
Խնդրում ենք հասցէն կտրել և ամուր կպցնել ծրարի երեսին:
(В. 63718) 1020. 11—1

—о ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ ՊԱՀԵՍՏ о—
Եղբ. ԵԱՐՂՈՒԼԵԱՆՑՆԵՐԻ
Թիֆլիս, Միջին փողոց, № 65.
Յայտնում ենք ի գիտութիւն յարգելի վաճառականների և հասարակութեան, որ մեր պահեստում ստացված են մեծ քանակութեամբ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ (галоши) և ԿՐՆԿԻ ՌԷՏԻՆՆԵՐ, զանազան տեսակ ՇԷՎՐՕՆԵՐ, ԲՕՔՍԵՐ (խրօմ) ու ամեն տեսակ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ—Ռուսաստանի և արտասահմանի արդիւնաբերութիւն, նոյնպէս և կօշկակարների գործիքներ ու կօշկադեղեր յայտնի ֆիրմաների: Ինչպէս կրկնակօշիկները, նոյնպէս և բոլոր ապրանքները ծախում ենք—մեծաքանակ (оптомъ) գնողներին գործարանային գներով, իսկ հատավաճառը (розничн. продажа) ամենաձեռնտու գներով: Ունենք բաժանմունք ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, որտեղից նոյնպէս կարելի է ստանալ կաշուեղէն և գալանտերէյնի ապրանքներ ձեռնտու գներով: Վարշավայի բաժ. հասցէն՝ Варшава, Лешно № 8, М. Н. Яргулову.
(կ. հ.) 938 30—6

ՄՍԻ ԿԱՐԿԱՆԴԱԿ ⇄ Փառձված իր սեփ. երեխայի վրա ⇄ ԻՍԿԱԿԱՆ
ԵՒ ՓՈՇԻ „ՌՕԲՕՐԱՆ" ՍՆՆԴԱՐԱՐ ՆԻՒԹ
«Րօբօրան» Ա. ԴՄԻՏՐԻԵՎԱՅԻ, Թոյլատրված Պետերբ. Բժշկ. Վարչ. № 7252 գրութեամբ:
Այնպիսի հիւանդութիւնների համար, որոնք առաջացնում են ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆ և ՈՅԺԵՐԻ ԽՊԱՌՈՒՄՆ—արեան պակասութեան, ջղերի քայքայման, Թարախաբնոյթ պրօցեսի, ոսկրախտի, աղիքների հիւանդութեան և ԳԼԽԱՒՈՐԱԲԱՐ ԹՈՔԵՐԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ժամանակ: Վաճառվում է յայտնի դեղատներում և դեղավաճառանոց-պահեստներում: Կարկանդակի փաթեթի գինը 75 կ., իսկ փոշունը՝ 1 ր. 50 կ.: Մանրամասն նկարում: Կարկանդակի փաթեթի գինը... Ձրի բացատրութիւնը—հանդերձ բժիշկների և հիւանդների գովասանական վկայութիւններով—Ձրի:
Թիֆլիսի ներկայացուցիչ՝ Ե. ՀԷՔԷՔԵԱՆ. Վելիամինօվսկայա փող., № 4, «Շօկօլադ» կօնդիտերսկում:
(կ. ե. հ.) 999. 0—3

ПОРТНОЙ
Н. Ѳ. ЧЕКМАРЕВЪ
Полученъ большой выборъ МАТЕРІИ лучшихъ англійскихъ и русскихъ фабрикъ. ЗАКАЗЫ на ВОЕННЫЕ, статскіе, гражданскіе всѣхъ вѣдомствъ и ученическіе платья выполняются подъ личнымъ моимъ наблюденіемъ. МАГАЗИНЫ по пріему заказовъ: 1) Пушкинская № 9 и 2) Михайловская № 131.
Съ почтеніемъ Н. Ѳ. ЧЕКМАРЕВЪ.
(հ. կ.) 985. 3—2

ԱՇՈՒՆ—ՁՄԵՌ ՍԷԶՕՆ—1909 ԵՒ 1910 Թ.

Գ. Ս. ԴՕՐՕԺՆՕՎ

ՍՕԼՕԼԱԿՍԿԱՅԱ ՓՈՂ., Տ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎԻ, ՏԵԼԵՖՕՆ 583.

Ներկայ սէզօնի համար ստացված են մեծ քանակութեամբ ՍԷԶՕՆԱՅԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ բոլոր իմն բաժանմունքներում, որի համար և խանութը բաւական ընդարձակված է, Միրիմանօվի նախկին շինութիւնը միացված է խանութին։

Յայտնելով ի տեղեկութիւն յարգելի պ. պ. գնողների, որ մեր ֆիրման ունի Մօսկվայում գլխաւոր գրասենեակ ու պահեստ եւ մշտական խանութներ՝ մեծաքանակ ապրանքներով՝ հետեւեալ քաղաքներում—Թիֆլիսում, Բագւում, Տաշկենտում, Սամարղանդում, Աստրախանում եւ Ուրալսկում, հետեւաբար եւ գործի մեծ շրջանառութիւն ունենալով՝ ֆաբրիկաների հետ ունի ձեռնտու պայմաններ ապրանքներ գնելու, որի համար եւ ապրանքների գները նշանակված են ՍՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՄՐՑՈՒԹԻՒՆԻՑ դուրս: Հետեւաբար առաջարկում եմ ստուգել գների էժանութիւնը: Ստորեւ բերվում են ապրանքների համառօտ ցուցակը մի քանի գների հետ միասին:
Դարձնում ենք գնողների ուշադրութիւնը բազմատեսակ ապրանքների եւ էժանացված գների վրա:

1) ՄԱՀՈՒԴԷ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Տրիկօ-շէվիօտ՝ լաւ յատկութեան, 4½ արշ. կտորներ, տղամարդկանց հագուստի համար, 5 ր. 40 կ. սկսած իւրաքանչիւր կտորի համար։

Տրիկօ-կօմվօլ, շատ ամուր, անգլիական տրիկօյի ոճով, 4¼ արշ. կտորներ, տղամարդկանց հագուստի համար, 9 ր. սկսած.

Անգլիական տրիկօ, տղամարդկանց հագուստի համար նորութիւն, անգլիական ամենալաւ ֆաբրիկաներից ստացված։

Տրիկօ-շէվիօտ՝ յատկապէս վարտիկների համար, 1¾ արշ. կտորներ, 2 ր. 10 կ. սկսած։

Ժիլէտացու կտորներ՝ բազմատեսակ—մետաքսից, Թաւշից, տրիկօյից և այլն։

Դրապ՝ տղամարդ. վերարկուների համար, հարթ և լաւ գործուածք, արշինը 2 ր. 25 կ. սկսած։

Դրապ՝ տղամարդ. վերարկուների համար, բոլորովին նոր ձևի, մեծ քանակութեամբ, անգլիական և ռուսական ամենալաւ ֆաբրիկաներից։

Դրապ՝ խալաթի համար, փափուկ, գեղեցիկ գործուածք, զանազան գոյների։

Դրապ՝ աշակերտական հագուստի համար, բարձր յատկութեան, զանազան գների։

Մահուդ՝ աշակերտական հագուստի համար, միանգամայն ամուր, արշ. 1 ր. 20 կ. սկսած։

Դիագօնալ, կաստոր, մահուդ, բոլոր ֆօրմաների համար—զինւորական և քաղաքացիական վարչութիւնների։

Սատին-տրիկօ, կրէպ և ուրիշ կամգար կտորներ տղամարդկանց սիւրտուկների, ֆրակների, սմօկինների համար, անգլիական և ռուսական ամենալաւ ֆաբրիկաներից։

Բօբբէկ, ուրս, ուղտամազ և գինւորի մահուդ, զանազան գների։

Տղամարդկանց պլէտներ, 5 արշ. երկարութեան, շէվիօտային ամենալաւ գործուածք։

Աստառացու կտորների նորութիւններ, գլխաւորաբար վերարկուների, կօստիւմների և այլ բաների համար։

Մահուդ՝ կանանց համար, լաւ յատկութեան, զանազան գների, արշ. 90 կ. սկսած։

Մահուդ՝ կանանց համար—կրուազէ և դրադէդամ, ամենաշքեղ կտոր կանանց զգեստի համար, նոր գոյներով։

Գունաւոր ֆլանէլ, լաւ յատկութեան, զանազան նկարներով, արշ. 65 կ. սկսած։

Կանանց զգեստների համար տրիկօ, շատ ամուր տեսակի, լաւ գործուածք, արշ. 1 ր. 10 կ. սկսած։

Մօգէրեան բրդից շէվիօտ՝ երեխաների համար, արշ. 80 կ. սկսած։

Պլիւշ՝ կօտիկ և սև, կանանց վերնազգեստների համար, անգլիական և ռուսական ամենալաւ ֆաբրիկաներից։

Նորութիւններ! Դրապ, ֆուրիւր և այլ տեսակ մօդային կտորներ, մեծ քանակութեամբ, կանանց վերարկուների, սակերի, ժակէտների, մանտօների, ծածկոցների և այլ բաների համար։

Պլիւշ՝ աստառացուի համար, զանազան մօրթիներ՝ աստառացուի համար միանգամայն մատչելի։

Բմբուլեայ կտորներ և պլիւշ՝ յատկապէս երեխաների հագուստեղէնի համար։

Օձիքի համար Թաւիշ, եղերքի մահուդ, կլէօնկա, մազ, մետաքսէ, բմբուլի և բրդի բամբակ—արշինով։

Հոգևորականների, եկեղեցական զգեստների համար մեծ քանակութեամբ յատուկ պատրաստված և միանգամայն ամուր մահուդէ և բրդէ գործուածքներ։

2) ՄԵՏԱՔՍԷ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍԱՅԻՆ ՄՕԴԱՅԻՆ ԿՏՈՐՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Նորութիւններ! Պարահանդիսի զգեստներ՝ պատրաստ, մետաքսէ կտորներից, նոր գոյներ, պարիզեան ամենալաւ մօդէլներ։

Նորութիւններ! Պարահանդիսի զգեստներ՝ պատրաստ—տիւլից, մարկիզէտից, ֆիլէից և մօդային այլ կտորներից՝ ասեղնագործված։

Նորութիւններ! Զգեստներ՝ պարահանդէսների, Թատրօնի, համերգների և երեկոյթների համար։ Տիւլի վրա էֆֆեկտ կերպով զարդարված են մետաղներ, արհեստական մարգարիտներ, սաեկլեարուս բիսեր և այլն։

Նորութիւններ! Մետաքսէ կտորներ, գեղեցիկ գործուածք, բոլորովին նոր գոյների։

Նորութիւններ! Բրդախառն մետաքս, գեղեցիկ գործուածք, զանազան գոյների։

Բրդախառն մետաքս, հարթ գործուածք, լաւ յատկութեան, արշ. 1 ր. 25 կ. սկսած։

Նորութիւններ! Միանգամայն շքեղ գործված մետաքսէ կտորներ՝ բլուզների և շապիկների համար, առանձին կտորներ՝ զանազան գների։

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ մետաքսէ կտորներ. կրէպ-դէ-շին, միտիր, էկլէր, ատաման, ֆայ, սօլէյլ տրավէր, դամա, սատին-մէրվէյլէ, սատին-իդէալ, լիւյիզին, լիբէրտի, տաֆտա, գալեաս, բուրմօ, կանաուս, ֆուլեար, մուսլին, մետաքսէ բաթիստ, ֆանզա, ֆլօրէնտին, ատլաս, սիւրա, բագամէս և այլն։

Արդուզարդի համար Թաւիշ և պան-Թաւիշ, զանազան գոյների։

Անգլիական վէլվէտ, բարձր յատկութեան, անգլիական ամենալաւ ֆաբրիկաներից։

3) ԲՐԴԷ ԿՏՈՐՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Նորութիւն! Շէվիօտ՝ կանանց զգեստների համար, մօգէրեան բրդից։ Բազմատեսակ նոր գոյներով, զանազան գների։

Նորութիւններ! Տրիկօյից պատրաստված բրդէ կտորներ կանանց զգեստների համար, անգլիական և ռուսական ամենալաւ ֆաբրիկաներից։

Նորութիւններ! Գեղեցիկ և նուրբ ճաշակով պատրաստված բրդէ կտորներ, նոր գոյների։

Զանազան գոյների և լաւ պատրաստված բրդէ կտորներ, արշինը 40 կ. սկսած։

Աշակերտուհիների ֆօրմաների համար բրդէ կտորներ, շատ ամուր, արշ. 60 կ. սկսած։

Յատուկ՝ կանանց ներքնազգեստի համար պատրաստված բրդէ կտորներ, անգլիական մանուածքից, միանգամայն ամուր։

Նորաձև բրդէ կտորներ—ատաման, ֆայ, դիագօնալ, տրավէր և այլն, մօդային գործուածքներ, զանազան գոյների։

Նորութիւններ! Յատկապէս բլուզների և շապիկների համար պատրաստված բրդէ կտորներ, շքեղ գործուածք։ Բազմատեսակ նկարներ։

Շօտլանդական նկարներով բրդէ կտորներ՝ կապօտների, կօֆտաների և երեխաների զգեստների համար, արշ. 55 կ. սկսած։

Մեծ քանակութեամբ բրդէ կտորներ. ամեն տեսակ կաշէմիր, տիբէտ, վերմակացու սատին, բէժ, կամլօտ, սացիմէն, լաունտէնիս, վուալ, մուսլին, ալպագա և այլն։

4) ԲԱՄԲԱԿԷ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՏՈՐՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Զանազան գոյներով և նկարներով բարձր յատկութեան լցված բումազէյա, արշ. 16 կ. սկսած։

Բումազէյա ֆլանէլ շատ տաք, բազմաթիւ նկարներով, արշ. 22 կ. սկսած։

Բումազէյի շէվիօտ եգիպտական բրդից, շատ ամուր, արշ. 24 կ. սկսած։

Բումազէյա էսկիմօ և պտիդրա, կատարելապէս փոխարինում է բրդեայ ֆլանէլին։

Բումազէյա ձեռագործ ռատայնանկութեան, նկարները հանված են արտասահմանեան Թանգագին կտորներից, արշ. 28 կ. սկսած։

Շատ գեղեցիկ և սիրուն շօտլանդական նկարներով բումազէյա, չէ փոխում իր տեսքը, արշ. 26 կ. սկսած։

Բումազէյա բայկա և վիգօն շատ ամուր և տաք, լայն, կատարելապէս փոխարինում է բրդէ բայկային և վիգօնին, արշ. 45 կ. սկսած։

Բումազէյա պիկէ սպիտակ, լաւ գործուածք, ռուսական և արտասահմանեան գործարանների։

Բումազէյա՝ սպիտակ, ամեն տեսակի, զանազան լայնութեան։

Օկսֆօրդ, ամուր Թելի գործուածք զանազան սպիտակեղէնի համար, արշ. 12 կ. սկսած։

Զէֆիր, շէմիզ, քաթան, գունաւոր քաթան և այլ գործուածքներ սպիտակեղէնի համար։

Հարթ և լցված սատին Ռուսաստ. լաւագոյն գործարանների։

Բատիստ սպիտակեղէնի համար, լցված և հարթ, ամեն տեսակ գոյնի։

Ֆուլեար, մուսլին և այլ նուրբ լցված հիւսուածքներ։

Բամբակեայ մահուդ, տրիկօ, տվիլս, ալպագա և այլ զգեստեղէնի կտորներ։

Կանեփի և բամբակեայ տիկ դօշակների համար, ներքնակներ, ծածկոցներ և այլ հարկաւորութիւններ։

ԱՅԴ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԻՆ ԿԻՑ ԿԱՅ ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն մեծութեան քաշմիրի և բէժի Թաշկինակներ։

Գործված Թաշկինակներ՝ օրէնբուրգեան, պէնզեան, սիբիրեան և ուրալեան շալեր, ադուամազի, մօգէրեան, տրիկօյի, մահուդէ, դրապի և այլն։

Թաշկինակներ-պլէդներ ասուէ բրդից, մետաքսեայ գեղեցիկ գործուածքներ, հոյակապ նկարներով, ռուսաց և արտասահմանեան գործարանների։

ՀԷՆՑ ԱՅԴ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՈՒՄ ահագին ընտրութիւն ձմեռվայ, պլիւշի, մօտկօնեակօվեան, տրիկօյի, ադուամազի, բայկավէլիւրեան, գաջած ֆասօնեան, դրապի, ուրսեան, արծաթանման վերմակների և այլն, ամեն տեսակ չափերի և զանազան գների։

Բամբակեայ վերմակներ, ամուր գործուածքի ֆասօնով և հարթ, մեծ չափերով, սկսած 2 րուբլուց հատը։

Մանկական վերմակներ ամեն տեսակի և չափի։

5) ՔԱԹԱՆԻ, ՍԵՂԱՆԻ ՍՊԻՏԱԿԵՂԷՆԻ ԵՒ ՅԱՏՈՒԿ ԲԱՄԲԱԿԷ ԳՈՐԾՈՒԱԾՔՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Եարօսլավի զուտ կանեփի քաթան ամեն տեսակ սպիտակեղէնի համար, շատ ամուր, արշ. 25 կ. սկսած։

Զուտ կանեփի սաւանի քաթան $3^{1}/_{2}$, 3, $2^{1}/_{2}$, 2 և $1^{1}/_{2}$ արշ. լայնութեամբ։

Սլաւօնական քաթան բամբակեայ խծուծից սպիտակեղէնի համար, արշ. 14 կ. սկսած։

Նէկօս, գործնական գործուածք կանանց և մանկական սպիտակեղէնի համար, 30 արշ. 3 ր. 75 կոպէկ։

Լաւ յատկութեան մադէպօլամ սովորական լայնութեան, $13^{1}/_{2}$ կոպ. արշինը։

Շատ բարձր յատկութեան մադէպօլամ, շատ լայն, հատը 30 արշին 5 ր. 50 կոպէկ։

Վարտիկի կտոր, ֆասօնեան գործուածք, չափազանց ամուր, արշ. 25 կ. սկսած։

Սաւաններ կարմիր եզրերով, ոլորած բամբակեայ բրդից, 95 կոպէկից հատը։

Սպիտակեղէնի համար յատուկ գործուածքների ահագին ընտրութիւն, լաւ պատրաստած և չափազանց ամուր, շիֆօն կրէպոզ, նանսուկ, գօմէնսարիկ, բատիստ, տվիլս, ֆասօնէ, դրէլ տիրօլեան և լեհական քաթան, պօլ նիտ և այլն։

Սեղանատան պարագաներ 36, 24, 18, 12 և 6 անձանց համար կամչատկեան գործուածքի։

Սուրճի և Թէյի պարագաներ 24, 18, 12 և 6 անձանց համար. գեղեցիկ գործուածքի։

Սեղանի և զէնէրտի սփռոցներ ամեն չափերի։

Թէյի և սուրճի սփռոցներ գեղեցիկ գործուածքի։

Զուտ կանեփի շատ լաւ յատկութեան սեղանատան անձեռոցիկներ 2 ր. 60 կ. դիւժինը։

Զուտ կանեփի բարձր յատկութեան սեղանի անձեռոցիկներ, $3^{1}/_{2}$, 3, $2^{1}/_{2}$, 2 և $1^{1}/_{2}$ արշ. լայնութեամբ, արշ. 45 կ. սկսած։

Քաթանէ սրբիչներ Թէյի և խոհանոցային երես-սրբիչների համար, չը սպիտակացրած մանուածքից, արշ. 8 կ. սկսած։

Երես-սրբիչներ կամչատկեան և պատուանդանի գործուածքի, արշ. 4 ր. սկսած։

Թաւտ և ջրաբուժական սաւաններ և երես-սրբիչներ։

Քթի Թաշկինակներ, լէնօ-բատիստեան, քաթանէ, բատիստեայ, կէմբրիկեան և զէկօսեան, սկսած 1 ր. 10 կոպ. դիւժինը։

Վերմակներ ամառային, պիկէյի, պարիզեան, ֆրանսիական, հիւսուածքային և այլ ամեն չափերի։

6) ԿԱՆԱՆՑ ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՍՊԻՏԱԿԵՂԷՆԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Լաւ շերտինգից շապիկներ, արդուզարդով, հատը 80 կ. սկսած։

Մադէպօլամից և շիֆօնից շապիկներ, հատը 1 ր. 25 կ. սկսած։

Բատիստից, նանսուկից և ուրիշ կտորներից շապիկներ, շվէյցարական կարերով և կրուժէվաներով։

Քաթանէ շապիկներ՝ արտասահմանեան և ռուսական կրուժէվաներով, հատը 2 ր. 50 կ. սկսած։

Գիշերվայ շապիկներ քաթանից, շիֆօնից, նանսուկից, դէկօսից, մադէպօլամից և շէրտինգից, գեղեցիկ արդուզարդով, զանազան գների։

Կօֆտաներ արդուզարդով, նուրբ շէրտինգից, շատ ամուր։

Կօֆտաներ մադէպօլամից, շիֆօնից, բատիստից, նանսուկից, շքեղ արդուզարդով և գեղեցիկ կարված։

Քաթանէ կօֆտաներ շվէյցարական կարերով։

Վարտիկներ ոլորած կէմբրիկից, արդուզարդով, հատը 85 կ. սկսած։

Վարտիկներ շիֆօնից, նանսուկից, մադէպօլամից, ամուր արդուզարդով, հատով 1 ր. 25 կ. սկսած։

Վարտիկներ քաթանից և կլէր-բատիստից, գեղեցիկ զարդարված, զանազան գների։

Շրջազգեստներ մադէպօլամից, շիֆօնից, Վիկտօրիից, դէկօսից և շէրտինգից, ասեղնագործ և կրուժէվաներով։

Շրջազգեստներ մետաքսէ կանաուսից և բուրսօյից, Պարիզի մօդէլ, շատ գեղեցիկ արդուզարդով։

Շրջազգեստ ալպակայից և մուարից, հատը 1 ր. 30 կ. սկսած։

Վերնազգեստներ ամենալաւ և նոր տարազի մահուդէ և բրդէ կտորներից, Պարիզի մօդէլներով։

Անկողնի պիտոյքներ և բարձի ծածկոցներ։

Սագի և կարապի բմբուլ, քիմիապէս մաքրված, բարձերի մէջ, զանազան մեծութեան։

Հարսնացուների համար լրիւ օժիտ՝ 100 ր. մինչև 10,000 ր. գումարի։

Ձեռնոցներ լայկից, զամշից, ֆիլ-դէկօսից, բրդից, ասեղնագործ և այլն։

7) ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ ՊԱՏՐԱՍՏ ՍՊԻՏԱԿԵՂԷՆԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Օսլայած շապիկներ ամեն տեսակ ձևի։

Շապիկներ առանց օձիքների, կրծքով, անգլիական պիկէից։

Առանց օձիքների գունաւոր շապիկներ անգլիական և ռուսական զէֆիրից։

Գիշերվայ շապիկներ զուտ կանեփի քաթանից, շատ ամուր։

Գիշերվայ շապիկներ՝ բամբակեայ չափազանց ամուր նիւթերից, զանազան գների։

Շապիկներ ֆանտազի և փափուկ՝ գունաւոր չեսուչայի կրծքով։

Վարտիկներ յատուկ, շատ ամուր նիւթերից, լաւ ձևի։

Վարտիկներ կրէպ՝ զուտ կանեփի քաթանից, որը յայտնի է իր չափազանց ամրութեամբ։

Կրծկալներ քաթանէ, դէկօսօվեան և այլն։

Մանժէտներ, նորագոյն ձևի օձիքներ, փողպատներ, զապօնկաներ, վարտկակալներ և ձեռնոցներ։

Սպիտակեղէն տոների համար ամեն տեսակ կտորներից։

Մագազինը ընդունում է պատրաստ սպիտակեղէնի պատուէրներ տղամարդկանց և կանանց բաժանմունքներում գոյութիւն ունեցող բոլոր ֆասօններով և МЕТКИ ГЛАДЬЮ.

8) ՏՐԻԿՕՏԱԺԱՅԻՆ ԵՒ ԳՈՐԾՈՒԱԾՔՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Տղամարդկանց ֆուֆայկաներ պրօֆէսօր Եգէրի (պատէնտ ունեցող)։

Տղամարդկանց ֆուֆայկաներ բրդեայ, ֆիլդէկօսօվի և բամբակեայ։

Տղամարդկանց բրդեայ և ադուամազի վարտիկներ։

Տղամարդկանց ֆիլդէկօսօվի, Թելի և բամբակեայ վարտիկներ։

Կանանց ֆուֆայկաներ պրօֆէսօր Եգէրի (պատէնտով)։

Կանանց ֆուֆայկաներ և բրդեայ վարտիկներ։

Տղամարդկ. ֆիլդէկօսեան ցանցեր, զանազան յատկութեան։

Որսորդական, ադուամազի և բրդեայ բաճկոնակներ և պիջակներ։

Բրդեայ գամաշներ տղամարդկանց, կանանց և երեխաների։

Գուլպաներ բրդէ, ադուամազի և անգօրեան բրդի։

Բրդէ երկարավիզ գուլպաներ, կանանց և մանկական, զանազան տեսակների։

Բրդեայ ձեռագործ իւբկաներ և այլն։

Տղամարդկանց գուլպաներ մակօ երկտակ ներբանով և եռեքտակ կրունկով, սկսած 2 ր. 60 կոպէկից դիւժինը։

Կանանց գուլպաներ արտասահմանեան սև, սկսած 4 ր. 80 կ. դիւժինը։

Երեխաների մանված գուլպաներ ոլորած Թելից, սկսած 2 ր. 40 կ. դիւժինը։

Կանանց գուլպաներ, մանկական գուլպաներ, տղամարդկանց և երեխաների գուլպաներ, ֆանտազի հիանալի գործ ամեն տեսակ գոյնի։

Բրդեայ մանած ձեռնոցներ տղամարդկանց, կանանց և երեխաների։

Կանանց և մանկական կապօրներ։

9) ԿԱՀԿԱՐԱՍԻՔԱՅԻՆ ԿՏՈՐՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Կահկարասիքային հարուստ ընտրութեան մէջ կան մետաքսէ կօպլէններ, շտօրներ, ջուտեր, փուշի կտորներ, բարականներ, բիպսեր, պլիւշ, տրիպ և այլն։

Պլիւշի, բրդէ, գօբելէնէ, ջուտէ, ալժիրական, արևելեան և այլն պօրտիէրներ։

Լաւ գործված Թաւշեայ գորգեր, զանազան գոյների։

Հիւրասենեկային սփռոցներ, լաւ տեսակի, զանազան գոյների։

Մեծ քանակութեամբ տիւլ զարդինայի համար։

Շվէյցարական և տիւլի վարագոյրներ։

Յատակի գօրօժկաներ, Թաւշեայ, ջուտէ, կանեփից և այլն։

Ամեն տեսակ բախրոմներ և արդուզարդեր կահկարասիքային կտորների համար։

Շարունակ և անընդհատ ստացվող սէզօնային նորութիւններ բոլոր բաժանմունքներում։

Ապրանքների լաւ յատկութեան համար ֆիրման երաշխաւորում է և տալիս է լրիւ գարանտիա։

Ընդունվում են աբքունական և մասնաւոր հիմնարկութիւնների համար մատակարարական պատուէրներ առանձին պայմաններով։

Օտարքաղաքների գնողներին ապրանքները ուղարկվում են վերադիր վճարով։ Փաթեթների ծախքը ֆիրմայի հաշւին։ Ապրանքների նմուշները ուղարկվում են ցանկացողներին ձրի։

P. S. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՖԻՐՄԱՆ ԲԱԳՒՈՒՄ ՎԱՐՁԵԼ Է ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԵՒ ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ, ԹԱՂԻԵՎԻ ՊԱՍՍԱԺՈՒՄ, ըստ որում վերոյիշեալ բոլոր իմն բաժանմունքների բազմատեսակ ապրանքները կարելի է ձեռք բերել և այնտեղ։

Գ. Ս. ԴՕՐՕԺՆՕՎ

1015. 0—1